

Ντοκουμέντο: Σημειώσεις στο Τριώδιο του Αλ. Παπαδιαμάντη

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Μάνης

ΕΠ' ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΤΗΣ Μ. ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΗΣ ΟΛΙΓΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΤΡΙΩΔΙΟΝ

Ἐν πρώτοις, πρέπει νὰ διορθωθῇ εἰς τὰ Μουσικὰ βιβλία, σύμφωνα με τὸ κείμενον τοῦ Τριωδίου, εἰς τὸ γνωστὸν ἰδιόμελον τὸ Θεοτοκίον, μετὰ τὸν Ν', τὸ «καὶ ῥαθύμως τὸν βίον μου ὅλον ἐκδαπανήσας», ὡς σόλοικον, καὶ νὰ γραφῇ «ὡς ῥαθύμως τὸν βίον μου . . . .» Ὑπάρχουν δὲ καὶ ἄλλα τινὰ εἰς τὰ Μουσικὰ βιβλία γραμματικῶς πλημμελῆ, χρῆζοντα διορθώσεως.

Εἰς αὐτὸ τὸ κείμενον τοῦ Τριωδίου, εἰς τὸν Μέγαν Κανόνα, ᾠδῇ ε', «ὡς βαρὺς τῇ γνώμῃ Φαραώ . . . . γέγονα Κύριε . . . . καὶ ὑποβρύχιος νοῦς . . . .» νομίζω ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ ν ο ὕ ν (αἰτιατικὴ τοῦ κατὰ τι).

Εἰς τὴν β' ᾠδὴν «τέτρωμαι πέπληγμαί . . . . ἰδοὺ τὰ τραύματα τὰ ἔλκη αἱ πληροὶ βοῶσιν αἱ πληγαί . . . .» οὕτω φέρεται εἰς

Επ' ευκαιρία της Μεγάλης Τεσσαρακοστής, η Ιερά Μητρόπολη Μάνης αναδημοσιεύει “Ολίγαι σημειώσεις εις το Τριώδιον” του μακαριστού Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη. Το κείμενο είναι δημοσιευμένο στη δεκαπενθήμερο μουσική εφημερίδα της εποχής, “Φόρμιγξ”.

ΕΠ' ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΤΗΣ Μ. ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΗΣ

ΟΛΙΓΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΤΡΙΩΔΙΟΝ

Ἐν πρώτοις, πρέπει νὰ διορθωθῇ εἰς τὰ Μουσικὰ βιβλία, σύμφωνα με τὸ κείμενον τοῦ Τριωδίου, εἰς τὸ γνωστὸν ἰδιόμελον τὸ Θεοτοκίον, μετὰ τὸν Ν', τὸ «καὶ ῥαθύμως τὸν βίον μου ὅλον ἐκδαπανήσας», ὡς σόλοικον, καὶ νὰ γραφῇ «ὡς ῥαθύμως τὸν βίον μου . . . .». Ὑπάρχουν δὲ καὶ ἄλλα τινὰ εἰς τὰ Μουσικὰ βιβλία γραμματικῶς πλημμελῆ, χρήζοντα διορθώσεως.

Εἰς αὐτὸ τὸ κείμενον τοῦ Τριωδίου, εἰς τὸν Μέγαν Κανόνα, ᾠδῇ ε', «ὡς βαρὺς τῇ γνώμῃ Φαραὼ . . . . γέγονα Κύριε . . . . καὶ ὑποβρύχιος νοῦς . . . .» νομίζω ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ ν ο ὕ ν (αἰτιατικὴ τοῦ κατὰ τι).

Εἰς τὴν β' ᾠδὴν «τέτρωμαι πέπληγμαι.. ἰδοὺ τὰ τραύματα τὰ ἔλκη αἱ πηρώσεις βοῶσιν αἱ π λ η γ α ί . . . .» οὕτω φέρεται εἰς τινὰς ἐκδόσεις. Τὸ ὀρθὸν εἶναι «βοῶσι τὰς π λ η γ ά ς», τὰ τραύματα, κτλ. βοῶσι, τούτεστι μεγαλοφώνως μαρτυροῦσι τὰς π λ η γ ά ς, ἥτοι τὰ κτυπήματα· τὰ ἀποτελέσματα καταγγέλλουσι τὰς αἰτίας.

Εἰς τὸν ὠραῖον ἐκεῖνον μικρὸν Κανόνα τῆς Ὁσίας Μαρίας, τὸν ἐπισυνημμένον τῷ Μεγάλῳ Κανόνι, σημειοῦται ὡς ἀκροστιχίς, «Σὺ ἡ Ὁσία Μαρία βοήθει». Καὶ ὁμῶς, ἂν διεξέλθῃ τις μέχρι τέλους τὰ 18 τροπάρια, θὰ ἴδῃ φθειρομένην τὴν ἀκροστιχίδα οὕτω:

Σὺ ἡ ὁσία Μαρία «βοήθαΤ». Τοῦτο ἐπανορθοῦται ἂν διορθωθῇ ἡ ἀρχὴ τῶν δύο τελευταίων τροπαρίων, τῶν τῆς Θ' ὥδῃς, οὕτω: Ἀντὶ, «Ἀπάσας ἐξέστησας, τῇ ξένῃ πολιτείᾳ σου, Ἀγγέλων τάξεις», γράφει «Ἐξέστησας ἅπαντας... Ἀγγέλων δ' ἡμους». Καὶ ἀντὶ «Τὸν Κτίστην ἰλέωσας», γράφει «Ἰλέωσας Κύριον, ὑπὲρ τῶν εὐφηνούντων σε» κτλ. Οὕτω πως εὐδοῦται.

Εἰς τὸ ἰδιόμελον τῆς Παρασκευῆς τῆς ε' ἐβδομάδος, «Ὡς ἐξ' Ἱερουσαλὴμ, σοῦ τῶν θείων ἐντολῶν...» φέρεται «ιερεὺς δὲ παρών, καὶ τὸ πτῶμα κατιδών». Νομίζω ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ «παριών» τοῦ ῥήματος παρέρχομαι. Οὕτω φαίνεται ὀρθοτέρα ἡ ἔννοια, καθότι περὶ παρόδου ἢ διαβάσεως πρόκειται, ὅχι περὶ διαρκοῦς παρουσίας. (Καὶ συμβολικῶς ἀκόμη, ὁ ἱερεὺς τοῦ Παλαιοῦ Νόμου παρῆλθε, καὶ ἀντιπαρῆλθε, ὅπως λέγει τὸ ἱερὸν κείμενον). Καὶ ρυθμικῶς, τὰ δύο κῶλα εἶνε πάρισα, ἢ ἐκ παραλλήλου ὡς ἐξῆς.

Ἱερεὺς δὲ παριών,
καὶ τὸ πτῶμα κατιδών...

Εἰς τὸ «Ἀνοίξω τὸ στόμα μου», ἐπειδὴ συναποτελεῖ καὶ τοῦτο μέρος τοῦ Τριψοδίου, εἰς τὴν γ' ὥδῃν, «κὰν τῇ σεπτῇ Συλλήψει

σου». Τὸ καν τὸ ἄτονον (=καὶ ἐν· ἄλλο· τὸ κ ἄ ν=καὶ ἄν) δὲν μοι φαίνεται νὰ συνάδῃ μὲ τὴν ἐν γένει γλώσσαν τῶν τροπαρίων. Κατ' ἐμὲ πρέπει νὰ λέγεται «καὶ τῇ σεπτῇ Συλλήψει σου», ἀνευ προθέσεως. Τὸ κ ἄ ν, νομίζω, εἶνε διόρθωσις τοῦ ἀειμνήστου Βαρθολομαίου τοῦ Κουτλουμουσιανοῦ ἐπιτυχόντος εἰς πολλὰ ἄλλα. (Εἰς τὴν ἐορτὴν τῆς Κοιμήσεως λέγεται «καὶ ἐν τῇ θείᾳ μνήμῃ σου». Εἰς τὴν ε' ὥδῃν, τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, «ἐν τῇ φ ρ ι κ τ ῇ Συλλήψει σου», συνάδει καλλίτερον μὲ τὸ ῥῆμα ἐ ξ έ σ τ η. Ἐχὼ ὑποψίαν ὅτι, ἐν τῇ ν' ὥδῃ εἶχε γραφῇ ἀρχῆθεν «ὁ τόκος ὁ τ ῆ ς Πα ρ θ έ ν ο υ διεσώσατο», πλὴν ἐλλείπουσι τὰ μέσα ὅπως βεβαιωθῶ περὶ τούτου. Ἀλλως, πείθομαι ὑποκλινῶς εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ εἶμαι πρόθυμος ν' ἀποσύρω πᾶσαν παρακεκινδυνευμένην γνώμην.

Καὶ εἰς τὰ θεσπέσια ἄσματα, τοῦ ἱεροῦ Κοσμᾶ τὰ εἰς τὴν Ἑβδομάδα τῶν Παθῶν· εἰς τὸν Κανόνα τῆς Μεγάλης Πέμπτης, ὡδῇ ζ', «ὕ μ ι ν ὁ Χριστὸς τοῖς φίλοις, ἐβόα εἰς παραδώσει με· εὐφροσύνης λαθόντες, ἀγωνία καὶ λύπη σ υ ν ε ί χ ο ν τ ο.» Ἐνταῦθα εἶνε ἀήθης καὶ σόλοικος δι τ τ ο π ρ ο σ ω π ί α. Γράφε «Υ μ ῶ ν» τὸ κείμενον τῆς Κ. Δ. ἔχει «εἰς ἐξ ὑμῶν»... «ὁ Χριστὸς τοῖς φίλοις, ἐβόα εἰς παραδώσει με· (οἱ δὲ φίλοι) εὐφροσύνης λαθόντες... σ υ ν ε ί χ ο ν τ ο. Τὰ ὑπερβατὰ κ' αἱ μεταθέσεις εἶνε συνήθη εἰς τὸ ὑψηλὸν ὕψος τοῦ ἱεροῦ Κοσμᾶ. Εἰς τὸ ἀμέσως ἐπόμενον τροπάριον ἔχει ἄλλο χαριέστατον ὑπερβατόν, «Μεθ' ὅστις ἐ μ ο ὕ τὴν χεῖρα...» ἀντὶ, ὅστις μετ' ἐμοῦ τὴν χεῖρα κτλ.

Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ ΠΡΟΠΑΗΡΩΤΕΑ
Ἑξαετηρίων Δραχ. 5. | Ἑξαετηρικοῦ ἡμ. χρ. 5.
ΜΕΤΑ ΤΕΤΑΡΤΟΥ ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟΥ ΜΟΥΣΙΚΟΥ ΦΥΛΛΑΔΙΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ Θ. ΤΣΩΚΛΗΣ

ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΙΟΝ
ἀπὸ τῆς ἀποδείξεως γίνεται πᾶσα ἀποβὰς περὶ
προσδοκῆς πρὸς τὴν περιέχοντα ἄνωγ προδικαζόντων τινος
ὁμοειδή.

Φ Ο Ρ Μ Ι Γ Ε

ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

ΣΥΓΓΡΑΤΑΙ 64 ΔΙΑΠΡΕΣΙΣΤΕΡΟΙ ΤΗΣ ΔΑΡ' ΕΜΙΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β' — ΕΤΟΣ Α' — ΑΡΙΘΜΟΣ 24

ΓΡΑΦΕΙΟΝ · 32—069 Πραξιτέλους—32

ΑΘΗΝΑΙ 31 εφδραναρίων 1930.